

MICROSISTEMES EN LES FRONTERES DE L'ART, per Vicenç Altaió

A la frontera de la bellesa

Ètica sense bellesa

En pocs anys, l'acceleració del llenguatge de l'art i la seva expansió han estat tan potencials com la seva deriva. A les darreres dècades, de l'abstracció pura ençà, quan la modernitat arribava als seus límits, encara vam poder veure l'assassinat del *medi* amb l'art conceptual. Ben aviat, un cop l'espai comunicacional es restablí –amb la reintegració de l'avantguarda als museus, la no exclusió entre art figuratiu i ismes informals, i l'esclat d'un puixant mercat en els vuitanta, que tant avaluaven el clàssic com el més jove–, ens va arribar la postmodernitat.

Tot i el pretès pas d'una única línia històrica darwinista a la multicapilaritat nerviosa de la transhistòria –amb la complexitat de les variables estilístiques, el mestissatge de suports, la híbridesa de civilitzacions altres i les citacions d'èpoques pretèrites en l'hiperpresent–, encara s'accentuà la crisi de l'*autor* i la crisi de l'*obra*, amb la deconstrucció i un traspàs cap a nous vehicles derivats de les tecnologies del numèric. A hores d'ara, la dominant estètica, desplaçada cap al sistema ètic, s'ha bifurcat entre el *retrospectiu* –arxius de sistemes- i l'*expansiu* –xarxes fora sistema. Definitivament, la bellesa s'ha mort.

Estètica com a bellesa

Per a **Suse Stoisser**, la bellesa de l'art no s'ha mort. La bellesa, més que cànon, era una suma de representació i d'investigació plàstica del nou; és. Ella ha viscut tot aquest període de la desintegració de l'art mentre tenia residència a Cadaqués, venint de Nova York i venint, abans, de Viena i Leibnitz, un llogarret del sud d'Àustria. El mític poble de Cadaqués, caracteritzat pel pintoresc –un model iconogràfic que ella ignora– i còsmic –la natura que retroba–, és un cementiri d'elefants, d'artistes fora de l'oscil·lació dominant en els espais urbans. Dipositada s'hi troba la memòria de la seva identitat –de **Dalí** a **Duchamp**– i dels que hi passaren –de **Man Ray** i de **Magritte**–, autèntics referents per a una pleiàde d'artistes més de fora que de dins, alguns dels quals hi passen temporada –com **Hamilton** o **Ràfols-Casamada**– o hi resideixen –com Stoisser.

L'art de Suse Stoisser, venint d'una tradició plàstica, recull la canònica jovialitat de l'art d'avantguarda i la subtileza d'una ànima malenconiosa que fusiona l'art i el jo amb la naturalesa exterior i la natura interna. Excepcional entre les dominants, desdeny l'angoixa i el nihilisme a favor d'un art sensible i autònom encara possible.

Escultures dibuixades: el buit com a figuració

Les seves obres reintegren l'escultura al pla bidimensional del dibuix, de la mateixa manera que el dibuix es vincla, s'inscriu a l'espai de l'escultura. La fragilitat del dibuix de línia, després colorit, s'adequa –i viceversa– al pes feixuc de l'escultura i al seu estat físic. Però el gran encert

plàstic de Stoisser és el de donar a la noció de buit un valor figuratiu. El buit de la figura, no pas l'absència d'un real visible, sinó una absència plena que és alhora el buit i el ple de l'art. És una pregunta filosòfica que es deu a l'ull.

Les obres de Stoisser s'han de mirar. El pes pesat, afirmatiu, de la matèria escultòrica esdevé lleuger per claredat icònica, per plans visuals frontals i per la gamma cromàtica. Tot posant en quietud els subjectes i els objectes, els fixa en una instantània, i quan ha aturat el temps, deixa que la llum natural hi circuli per dins. Al moment, els seus dibuixos, retallant el ferro com Calder amb tisores, prenen moviment, ara damunt un pedestal narratiu, ara en natura morta. Les figures fixes de Stoisser és mouen en una escultura plana que és dinàmica, com la vida de l'imaginari.

La història de l'art és una història de representacions icòniques. Només excepcionalment s'han assolit cotes molt altes en l'abstracció pura (**Malèvitx, Pollock, Rotko**). **Miró i Tàpies**, per exemple, sempre s'han considerat artistes realistes. Això sí, sobreal el primer o combatent contra el realisme imitatiu el segon. Car els problemes plàstics són també literaris, per bé que el llenguatge escrit arrossega memòria mentre que el llenguatge visual força l'inèdit.

Molts savis del renaixement i del barroc van voler eternitzar la seva memòria i reconeixement, fent-se escolpir el seu rostre damunt una peanya feta amb els llibres que havien escrit, tot escolpit en una sola peça de marbre. A l'altra extrem, avui, nombroses escultures virtuals en la xarxa acumulen col·lectius sense escriptura. Encara recordo l'impacte que em va produir, ara fa uns anys, l'escultura "Volant" de Stoisser: en columna s'aixecaven o voleiaven els fulls d'un llibre anònim i universal sense relligar. És un autèntic monument a l'elevació de la memòria, a la dignificació del llibre com a suport de la memòria i, alhora, una imatge de síntesi sobre la capacitat lírica del suport. Què és sinó una escultura sinó la materialitat del volum en la ingravidesa?

Com si no ens vingués de nou, les obres inèdites que plasmen la bellesa sempre han estat allí, en el camp de l'estètica, com alguna cosa vista que encara no hagués estat creada. A l'espera que una conquesta de la profunditat plàstica els donés forma. Això ho reconec en una altra obra enormement colpidora entre tanta descreença: la silueta de dos rostres units pel pla d'un llibre obert l'escriptura del qual és buida, això és que travessa l'espai per la força de la seva immaterialitat! Per aquells que creiem que l'escriptura té la seva materialitat textual, però també una energia física, aquesta obra redefineix la suggestió d'una lectura compartida, amorosa. Convidar a l'amor és un dels motius de l'art, la seva gosaria, que travessa fronteres i límits.

Deu ser per això, que una de les obres més majestuoses de les seves troballes és el retrat d'una noia estirada a manera de paisatge. És una icona clàssica, de tostemps, d'ençà que la verge perd l'altivesa d'aixafar la serpent. En el renaixement la dona fou humanitzada, l'objecte de desig pren visibilitat, fins que ens mirarà cara a cara en **Ingrés**, en **Goya** se'ns mostrarà nua i vestida i amb rostre desdoblada, i en els impressionistes desvergonyida. Heus aquí la model buidada de si,

plena per la mercè de l'art, redimida, tota ella dignificada en l'anvers i el revers de la pintura gràcies a l'escultura. Com si es tractés d'un universal, la model és recreada en l'estil de l'artista i en l'aventura del jo en un nou punt de vista de l'art a favor de la bellesa. Això, si més no, li devem als artistes que com Suse Stoisser no han deixat de banda les possibilitats inesgotables de l'estètica per a un art sense complexos de la limitació de l'ètica.

Ètica o estètica?

Com més va més -en l'excés d'art de tendència política, molt narratiu i descriptiu, sotmès a les tautologies de la realitat-, recordo amb quina valentia els més agosarats i llibèrrims de la meua generació, en ple tardofranquisme, vam enfrontar-nos als dictats del realisme socialista aleshores imperant. Com ja havia proclamat **J.V. Foix**, en el debat en el primer terç del segle recentment traspasat entre els partidaris d'un art sotmès a la política o un art estètic alliberador, "tot poema és un crit de llibertat". No tinc cap dubte que l'estètica ha de permetre's d'interpel·lar l'ètica, o fins i tot ignorar-la, i encara de blasmar el codis tancats de la religió. I podem reconèixer que gràcies a la seva facultat l'art altera dinàmicament el seu conformisme quan les victòries formals s'academitzen. Per això mateix el sentit cultural de bellesa i lletjor no està dominat per una harmonia consubstancial i sempiterna de la condició bipològica humana, ans hauríem d'haver après que la llibertat humana es conquereix en estètica més que ens determina la regulació ètica. Tant gosaria afirmar-ho com demanar-nos sinó és possible igualar-ho. Ara em toca de celebrar aquells artistes que, contra els corrents imperants d'un cert determinisme social -tan a la moda avui com ho foren a Europa en el període prebèl·lic d'exaltació revolucionària feixista o bolxevica-, persisteixen en les seves exploracions a favor d'una més alta sensibilitat estètica.

VICENÇ ALTAIÓ, Escriptor, Director del CENTRE d'ARTS SANTA MONICA, BCN